

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/198981,Uroczystosc-odsloniecia-tablicy-poswieconej-dzialalnosci-siostr-nazaretanek-Wars.html>
28.04.2024, 08:09

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek - Warszawa, 16 marca 2024

W Klasztorze Sióstr Nazaretanek przy ul. Czerniakowskiej 137 w Warszawie odsłonięta została tablica upamiętniająca zakonnice ratujące żydowskie dzieci i dziewczęta podczas okupacji niemieckiej.

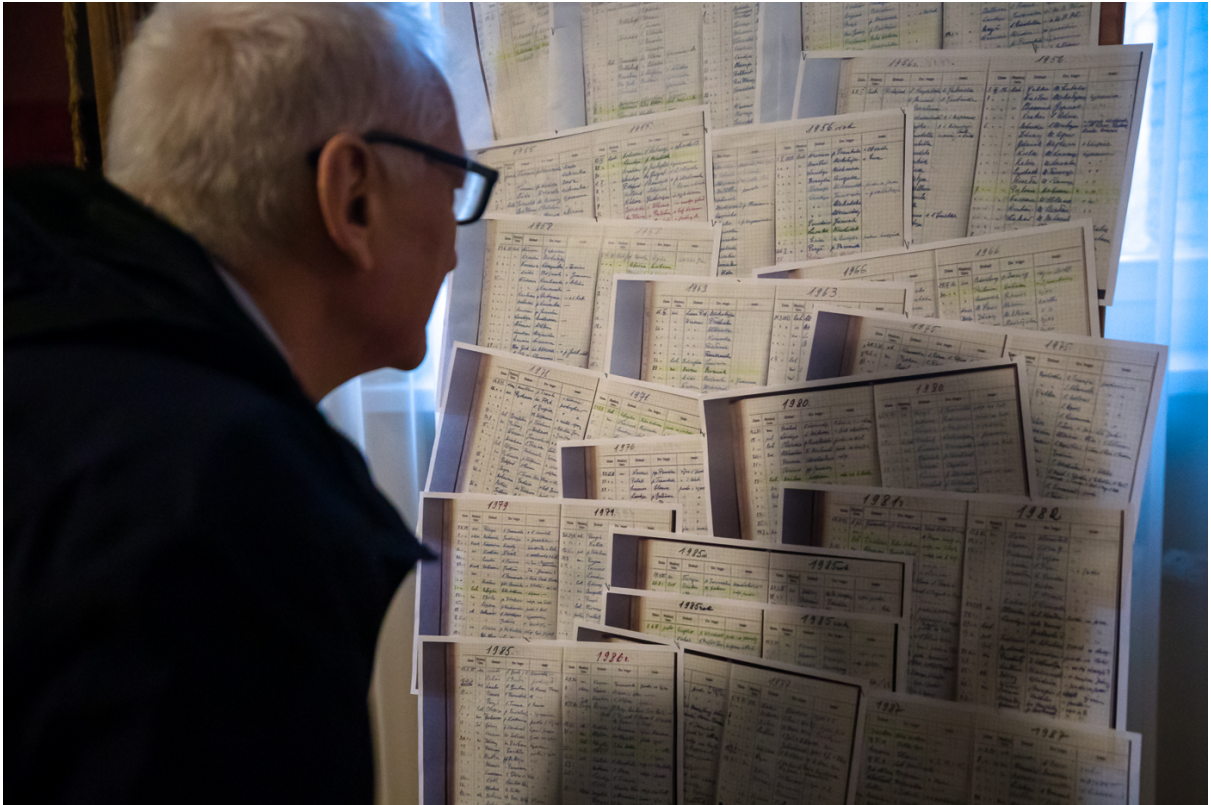

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek – Warszawa, 16 marca 2024. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystość rozpoczęła się o godz. 13.00 mszą świętą pod przewodnictwem biskupa

Michała Janochy. Po nabożeństwie odbyła się ceremonia odsłonięcia oraz poświęcenia tablicy upamiętniającej działalność siostr nazaretanek. W imieniu Instytutu Pamięci Narodowej wiązankę złożyli zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma oraz dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie dr Tomasz Łabuszewski.

Instytut Pamięci Narodowej nigdy nie spocznie w upamiętnianiu bohaterów narodowych, jakimi są Polacy ratujący Żydów – powiedział na Czerniakowie dr Mateusz Szpytma

Wydarzenie wzbogaciła wystawa pamiątek i dokumentów, związanych z zaangażowaniem Sióstr z Czerniakowskiej w ratowanie żydowskich dzieci i dziewcząt przed śmiercią z rąk niemieckich.

***

Tablica została ufundowana przez Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Warszawie.

Uroczystość wpisuje się w obchody przypadającego 24 marca Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Dzień ten ustanowiono – jak zapisano w treści ustawy – „w hołdzie Obywatelom Polskim – bohaterom, którzy w akcie heroicznej odwagi, niebywałego męstwa, współczucia i solidarności międzyludzkiej, wierni najwyższym wartościom etycznym, nakazom chrześcijańskiego miłosierdzia oraz etosowi suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej, ratowali swoich żydowskich bliźnich od Zagłady zaplanowanej i realizowanej przez niemieckich okupantów”.

Nowe święto jest wyrazem czci dla wszystkich Polaków, którzy, okazując miłosierdzie i współczucie, pomagali Żydom systematycznie mordowanym przez niemieckich oprawców. Różnie motywowali swe czyny – miłością bliźniego, nauką Kościoła, obywatelskim obowiązkiem czy zwykłą ludzką przyzwoitością. Niezależnie od tego każdy przejaw pomocy świadczonej ukrywającym się Żydom był wyrazem największego heroizmu, zważywszy na grożącą za to karę śmierci, ustanowioną przez Niemców na terenie okupowanej przez nich Polski.

***

Działalność siostr nazaretanek

Siostry nazaretanki już tydzień po kapitulacji Warszawy, 3 października 1939 r., otworzyły ponownie szkołę powszechną, gimnazjum i liceum. Dwie ostatnie placówki na skutek

zarządzeń niemieckich władz okupacyjnych zostały zamknięte w listopadzie. Działać mogła tylko szkoła powszechna. Jej oficjalną kierowniczką była s. Florencja Irena Jankowska, dobrze znająca język niemiecki. Faktycznie szkołą kierowała przedwojenna dyrektorka s. Ezechiela Janina Szupenko. W styczniu 1940 r. s. Ezechiela zorganizowała tajne komplety, które odbywały się w prywatnych mieszkaniach, przeważnie nauczycieli, oraz w budynku szkolnym. Pierwszą tajną maturę przeprowadzono wiosną 1940 r. w mieszkaniu sióstr za klauzurą, w obecności przedstawicielki tajnego kuratorium Antoniny Ptaszyckiej.

Od jesieni 1940 r. część uczennic klasy siódmej zaznajamiała się z materiałem pierwszej klasy gimnazjum. Od września 1940 r. do marca 1942 r. za zgodą okupanta w budynku szkoły odbywał się kurs przygotowawczy do szkół zawodowych II stopnia. Siostry uzyskały pozwolenie na prowadzenie kursów przygotowawczych do szkół krawieckich, a potem na otwarcie zawodowej szkoły krawieckiej pod nazwą Priv. Handwerkschule für Schneiderinnen von S.E. Wismont (Prywatna Żeńska Szkoła Rzemieślnicza Krawiecka właśc. S. E. Wismont). Jej dyrektorką oficjalnie była przełożona s. Eutalia Jadwiga Wismont. Niektóre uczennice zapoznawały się z materiałem obowiązującym od drugiej klasy gimnazjum, dzięki czemu mogły potem przystąpić do zdawania tajnej matury. W ten sposób licealistki znalazły się wśród dziewcząt ze szkoły krawieckiej. Przez całą okupację część podopiecznych mieszkała w internacie przyszkolnym. Uczennice dochodzące otrzymywały przygotowywane przez siostry gorące, sycące zupy, które najbiedniejszym wydawano bezpłatnie, a trochę zamożniejszym – za niewielką opłatą.

Na przełomie 1941 i 1942 roku na terenie szkoły i internatu znalazły schronienie dziewczęta pochodzenia żydowskiego. Siostra Ezechiela wspominała, że było ich dziewięć, natomiast była uczennica Magdalena Czerkiewicz-Tempska pisze o kilkunastu Żydówkach, które przetrwały okupację i ukończyły szkołę. Udało się ustalić nazwiska tylko kilku dziewcząt uratowanych przez siostry nazaretanki. Są to: Ewa Herman, Alicja Kirkien, Irma Windisch, Paula Windisch i Zuzanna Windisch. W klasztorze ukrywano również grupę żydowskich dzieci.

Siostra przełożona Eutalia Jadwiga Wismont za swoją działalność została odznaczona przez Instytut Yad Vashem medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, ale oprócz niej i wspomnianych wyżej sióstr niebagatelną rolę w ratowaniu, pomocy i edukacji żydowskich dziewcząt odegrały s. Izabella Jadwiga Machowska – kierowniczka internatu, s. Lauretana Barbara Gumowska – nauczycielka języka polskiego oraz s. Amabilis Maria Filipowicz – nauczycielka języka polskiego i historii w tajnym gimnazjum. Wspominając tamte wydarzenia, ostatnia z wymienionych sióstr podkreślała, że żydowskie uczennice otrzymały nie tylko opiekę, lecz także pełne wykształcenie średnie, pozwalające na rozpoczęcie wyższych studiów.